

OSTRAVSKÁ
UNIVERZITA
FILIZOFICKÁ FAKULTA

Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě • Reální 5
701 03 Ostrava • Česká republika • telefon +420 597 091 800
fax +420 596 133 009 • ff.osu.cz

IČ 61988987 • DIČ CZ61988987

Katedra slavistiky

doc. PhDr. Irena Bogoczová, CSc.
e-mail: irena.bogoczova@osu.cz

Oponentský posudek na habilitační práci Mgr. Eleny Krejčové, Ph.D., *Problematika osvojování druhého jazyka – teorie a praxe* (na základě výuky bulharštiny jako cizího jazyka v slovanském kontextu)

Posuzovaná habilitační práce je primárně lingvistická (bulharistika, slavistika), s přesahem do oblasti lingvodidaktiky, socio- a psycholingvistiky; zohledňuje také některé teze kognitivní lingvistiky. Nepůsobí však dojmem hybridu. Naopak. Autorce se podařilo z každé uvedené subdisciplíny vybrat vše potřebné a vhodné pro prezentaci toho, čím se sama (badatelsky i didakticky) již delší dobu zabývá, a propojit vlastní teoretickou erudovanost s pedagogickým působením na filologicky zaměřeném univerzitním pracovišti.

Volba tématu a jeho aktuální relevance

Nutno hned v úvodu zdůraznit, že toto propojení je velmi zdařilé a pro autorčino domácí pracoviště nepochybně prospěšné. V době, kdy na univerzitách studují skupiny studentů nestejnorodé s ohledem na jazykový původ, etnicitu, trvalé bydliště (v ČR i v zahraničí), délku pobytu na území ČR (vč. krátkodobého, např. v rámci programu Erasmus), zaměření studia na univerzitě ve své vlasti atd., jakož i s ohledem na skutečnost, že studium slavistiky vyžaduje poznávání většího počtu slovanských jazyků souběžně (jako jazyků maior/minor), objevuje se potřeba přehodnotit některé dosavadní lingvodidaktické metody. Je zřejmé, že autorka své pedagogické zkušenosti, jazykové znalosti i vlastní vícejazyčnost dokáže ve své výukové praxi zúročit, že usilovně přemýšlí o zdroji a povaze (interferenčních) chyb, že jim rozumí a že hledá řešení, jak jejich výskyt minimalizovat. Toto hledání odhaluje mezery v dosavadním vědeckém paradigmatu týkajícím se popisované problematiky a z velké části tyto mezery vyplňuje. Ve zmíněném odhalování autorka postupuje systematicky, s příslušnou opatrností a vědeckou poctivostí. Bylo by záhodno, aby své cenné zkušenosti předávala dál – svým studentům – např. formou výběrového semináře.

Odbornost práce a její návaznost na dosavadní znalost problematiky

Autorka posuzované práce se velmi dobře orientuje v literatuře vztahující se k tématu, a to česko- a cizojazyčné (americké, západoevropské, slovanské); soupis použité literatury čítá více než 200 položek, s významným podílem prací psaných v angličtině. Proto si také může dovolit přizpůsobit svůj úvodní teoretický komentář (první část práce) klasifikaci i odborné terminologii používané v zahraničních zdrojích, kde je tato problematika (diglosie, bilingvismus, multilingvismus, střídání kódů, interference aj.) předmětem zájmu již mnohem déle než v české národní lingvistice a je zaměřena i na takové aspekty osvojování si cizího jazyka, na které se v české jazykovědě neklade důraz. Jako příklad uvádím teorii existence mezijazyka jako relativně trvalé báze pro osvojování dalších cizích jazyků. Předpoklad, že si jedinec kontinuálně buduje jakýsi mezijazykový systém, konglomerát jazykových a lingvistických informací a jazykových zvyklostí univerzálnějšího typu, který pak využívá při učení se dalším jazykům, autorka doložila konkrétními ukázkami z analyzovaného materiálu. Na druhé straně – a to bych chtěla zvláště zdůraznit – autorka upozorňuje na jistý anglocentrismus v současné glottodidaktice, a jsouc si toho vědoma, nerezignuje na specifika slovanské diglosie a jazykového vzdělávání v Česku (slovanském prostředí).

Metoda práce

Autorka si během svého pedagogického působení na univerzitě – velmi prozíravě – shromažďovala jazykový materiál pocházející z prací studentů. Měla tak jedinečnou možnost sledovat nejen typ chyb, ale i jejich frekvenci a vývoj v průběhu studia. Je zajímavé a poučné sledovat spolu s autorkou vliv mezijazykové interference na výpovědi generované v konkrétním cizím slovanském jazyce. Odhalit zdroj těchto interferencí předpokládá samozřejmě jistou kvalitu jazykových kompetencí v těchto cizích kódech (minimálně základní znalost jejich systémů), kterou badatelka disponuje. Příjemci posuzované práce se dostane patřičné poučení o tom, kdo byl objektem výzkumu, jaký je zdroj a rozsah jazykového materiálu, jaký je jazykový původ zkoumaných mluvčích apod. (s. 86-100). Je dobře, že empirická část nezahrnuje příliš velké množství příkladů, ale jen takový jejich vzorek, který poskytuje dostatečnou představu o tom,

OSTRAVSKÁ
UNIVERZITA
Technická 4040/20

Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě • Reální 5
701 03 Ostrava • Česká republika • telefon +420 597 091 800
fax +420 596 133 009 • ff.osu.cz

IČ 61988987 • DIČ CZ61988987

Katedra slavistiky

doc. PhDr. Irena Bogoczová, CSc.
e-mail: irena.bogoczova@osu.cz

jak mezijazyková interference funguje, a dokresluje teorii prezentovanou v první části habilitačního spisu. Oceňuji také to, že autorka připouští jisté rozpaky při kategorizaci zaznamenaných chyb (na chyby morfologické, syntaktické, lexikální aj.) – s ohledem na jejich nejednoznačnou (komplexní, sdruženou) povahu – a nesnaží se za každou cenu zaujmout jednoznačné stanovisko.

Úroveň zpracování, formální stránka výkladu

Zmíněné anglické a bulharské pojmosloví (kromě českého) je další předností habilitační práce. Díky němu, četným definicím základních pojmů či průběžně kladeným otázkám a nabízeným odpovědím je text práce výstižný, přesně a srozumitelně formulovaný, zajímavý. Autorka cituje nebo parafrázuje použité zdroje v souladu s normou, vhodným způsobem odkazuje na sekundární literaturu. Používá poznámkový aparát, který doplňuje, zpřesňuje či verifikuje hlavní text výkladu. Porozumění textu usnadňují názorné grafy a přehledné tabulky shrnující důležité informace.

Jako snad každá takto rozsáhlá práce obsahuje i posuzovaný habilitační spis některé formální **nedostatky** (ojedinělé překlepy, opakování stejných slov na malém úseku textu aj.), na které upozorňuji přímo ve výtisku práce, který jsem měla k dispozici (v posudku se sluší přiznat, že jsem si jich všimla). Tyto nedostatky jsou pochopitelné, tím spíše, že při střídání jazyků a grafických soustav program na automatické odhalování chyb obvykle vypovídá službu. Autorka jako rodilá mluvčí jiného jazyka než češtiny (jež je jazykem habilitační práce) se přirozeně dopustila i některých specifických chyb, které jistě snadno odstraní v případě, bude-li text práce v budoucnu (po úspěšném obhájení) publikován. Za závažnější považuji chybu věcnou, která se objevila na s. 6 a opakuje na s. 75, kde se zaměňuje pojem jazyková větev za jazyková rodina („slovanská jazyková rodina“; „ugrofinská jazyková rodina“). Na s. 18 je nadpis kapitoly 3.2.4 jinak formulován než v Obsahu. Na s. 33 autorka signalizuje interferenci „lingvozeměvědnou“, ke které se dále nevyjadřuje – znamená tento pojem totéž, co interference kulturní? V poznámce č. 31 na s. 45 se zmiňuje mj. slovenské prostředí, k němuž se údajně vztahuje odborná literatura, ale žádné ze zmíněných jmen badatelů se slovenskou jazykovědou – podle mne – nesouvisí. Pokud se nepletu, edičně není úplně jednoznačně vyřešena otázka uvádění iniciály / plného křestního jména citovaného autora v textu. Totéž se týká obměňování zápisu anglických termínů v uvozovkách / bez uvozovek.

Souhrnné hodnocení

Posuzovanou práci považuji za celkově kvalitní, smysluplnou a přínosnou. Došlo v ní k naplnění cíle naznačeného v její úvodní části i v jejím samotném názvu. Oceňuji zejména její interdisciplinárnost, syntetizující charakter, autenticitu použitého výzkumného materiálu, preciznost vyjadřování. Bez významu není ani fakt, že autorka je znalá většího počtu slovanských jazyků a také angličtiny, že osvojování si cizích jazyků vyzkoušela na vlastní kůži, že má bohaté didaktické zkušenosti, porozumění pro potíže studentů během učení se (dalšímu) cizímu jazyku. Díky těmto předpokladům se nebála verifikovat některá „zavedená“ pravidla výukového procesu. Použila vhodné metody jak ve fázi sběru jazykového materiálu, tak jeho vyhodnocení a prezentace (srov. způsob a rozsah exemplifikace).

Závěr

Konstatuji, že posuzovaná práce **splňuje požadavky** standardně kladené na habilitační práci v daném oboru a **doporučuji ji k obhajobě** před vědeckou radou.

V Českém Těšíně 15. 8. 2018

doc. PhDr. Irena Bogoczová, CSc.